

Zigmantas Kiaupa

XVII AMŽIAUS PRADŽIOS KAUNAS –
ALBERTO KOJALAVIČIAUS
IR JO BROLIŲ JAUNYSTĖS MIESTAS

Anotacija. Broliai Albertas, Kazimieras ir Petras Kojalavičiai gimė Kauno pirklio Jono Kojalavičiaus šeimoje. Jų senelis iš motinos pusės buvo Kauno vaitas Albertas Beinartas. Žinant, kad visi trys broliai jauni paliko miestiečių luomą ir pasuko dvasininkų keliu, svarbu pasvarstyti, kokius ispūdžius jie galėjo pasiimti su savimi iš gimtojo Kauno, ką jame galėjo matyti, arba, kitaip sakant, kaip atrodė XVII a. pradžios Kaunas ir gyvenimas jame.

Tuo metu tai jau buvo antras pagal dydį Lietuvos miestas ir labai svarbus prekybos centras. Kauno gyvenimą diktavo pirklių gyvenimo ritmas; tai buvo biurgeriščiausias Lietuvos miestas. Kita Kauno savybė – intensyvus bažnytinis gyvenimas. XVII amžiuje jame, be paprinės bažnyčios, buvo 2 katalikų vienuolynai ir dar 3 bažnyčios. Per pirmąjį XVII a. trečdalį Kaune atsirado dar 2 moterų vienuolynai. Su katalikais bandė konkuruoti Kauno liuteronų bendruomenė.

Jaunieji Kojalavičiai, anksti išėję iš Kauno, matyt, nepersiėmė miestietiškuoju mentalitetu, nes jo pėdsakų nematyti jų veikloje ir kūryboje; be to, jie ėmė naudoti bajorišką Vijūką prievardį, o tai irgi kalba apie tam tikras apčiuopiamas jų vertybines, luomines, socialines ir konfesines orientacijas.

Raktažodžiai: Lietuvos istorija (17 a.); Kaunas; Albertas Vijūkas-Kojalavičius; Kazimieras Vijūkas-Kojalavičius; Petras Vijūkas-Kojalavičius; Jonas Kojalavičius.

BroLIAI Albertas, Kazimieras ir Petras Kojalavičiai buvo kilę iš Kauno pirklių šeimos¹. Kaune jie praleido jaunystės metus. Albertas Kojalavičius (*1609–†1677) į jėzuitus išėjo 1627 m. (dar iki tėvų mirties), Kazimieras Kojalavičius (*1617–†1674) iš Kauno išvyko 1631-aisiais, jauniausias brolis Petras (*1622–†1654) – 1633-aisiais². Kauno miestiečių aplinkoje praleistas laiko tarpas turėjo palikti pėdsakų jų aplinkinio pasaulio supratime ir galbūt veikloje bei kūryboje. Čia mes nesiruošiamo ieškoti tų pėdsakų. Norime pateikti Kojalavičių XVII a. pirmųjų dešimtmečių, tai yra to laiko, kai broLIAI gyveno Kaune, miesto visuomeninio-kultūrinio gyvenimo vaizdą ir aprašyti tą socialinę terpę, kurioje jie augo.

Šią terpę galima įsivaizduoti kaip tam tikrą visuomeninę struktūrą, kurios viduje buvo šeima, įėjusi į ją supusią miestiečių bendruomenę. Ši savo ruožtu buvo dalis didesnio socialinio kūno – Kauno miesto, kurį, be šios bendruomenės, sudarė bažnytinės, valstybinės ir bajoriškosios institucijos. Iš visų šių institucijų Kauno miestiečių gyvenimui didžiausią įtaką turėjo Bažnyčia ir vienuolijos; tarp miestiečių bendruomenės ir bažnytinių institucijų būta glaudžių ryšių³. Dėl šios priežasties mes į jėzuitus išėjusių broLIŲ aplinką Kaune aptarsime

¹ Zigmantas Kiaupa, „Alberto Kojalavičiaus ir jo broLIŲ kilmė bei šeima“, in: Albertas Vijūkas-Kojalavičius, *Lietuvos istorijos įvairenybės*, sudarė Darius Kuolys, d. 2, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2004, p. 356–367.

² Zigmantas Kiaupa, „Alberto Kojalavičiaus ir jo broLIŲ kilmė bei šeima“, p. 361–362; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564–1995*, Opracował Ludwik Grzebień SJ przy współpracy zespołu jezuitów, Kraków: Wydział Filozoficzny Towarzystwa Jezusowego. Instytut Kultury Religijnej-Wydawnictwo WAM, 1996, p. 290–291.

³ Rasa Varsackytė, *Kauno miesto ir bažnyčios kultūrų sąveika XVI a. pabaigoje–XVIII a. pabaigoje*: Daktaro disertacija, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2006; eadem, „Działalność kulturalna gminy mieszczańskiej Kowna i Kościół: katolickiego i luterańskiego w epoce potrydenckiej (od końca XVI do końca XVII wieku)“, in: *Środowiska kulturotwórcze i kontakty kulturalne Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XIX wieku*=Kultūros židiniai Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje nuo XIV iki XIX amžiaus: *Materiały ze spotkania Komisji Lituanistycznej zorganizowanego przez Instytut Historii PAN, Instytut Historyczny UW i Instytut Historii Prawa UW w Warszawie 23–24 września 2008*, pod redakcją Urszuli Augustyniak, Warszawa: Wydawnictwo Neriton, 2009, p. 109–117.

paciliui, kalbėdami tokiomis temomis: Kojalavičių šeima, miestiečių bendruomenė, nemiesticijų Kaunas.

Nei šaltiniai, nei istorinė literatūra nepateikia šiais trimis aspektais į vieną vietą surinktų žinių apie XVII a. pradžios Kauną. Turime bene XVI–XVII a. sandūroje raižytą Tomo Makovskio graviūrą, kurioje matome Nemuno ir Neries santakoje išsidėsčiusį mūrinį miestą. Vaizdinę Makovskio informaciją išplečia to pačiu metu rašęs Aleksandras Gvagninis: *Kaunas – didelis mūrinis miestas; yra jame ir nemažai medinių namų; jis išsidėstęs prie laivybingų Nemuno ir Neries upių. Sena mūrinė pilis ant kalvos ties tomis pačiomis upėmis.*

Nors iš Makovskio graviūros ir Gvagninio frazės numanu, kad Kaunas – tai turtingas prekybinis miestas (daugybė laivų Nemune), tačiau kaip kauniečiai gyveno ir kaip jie bendravo, kokias vertybes puoselėjo, sužinoti mažai ką galima. Todėl šiam straipsniui dar pasitelksime kitus šaltinius. Daugiausiai medžiagos mums rūpima tema suteikia kalbamo laikotarpio Kauno miesto savivaldos institucijų aktų knygos⁴; ją dar papildo Kauno bažnytinių institucijų dokumentai ir aktai.

Dalis šios medžiagos jau buvo patekusi į tyrėjų, kurie gilinosi į kalbamo laikotarpio Kauno miestiečių bendruomenės bei mieste veikusių bažnyčių ir vienuolių istoriją, akiratį⁵. Kauno urbanistikos

⁴ Jos aprašytos: Zigmantas Kiaupa, „Kauno miesto senjojo archyvo likimas“, in: *Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai. Serija A*, t. 2 (43), 1973, p. 125–140. – Paskelbus šį straipsnį, buvo aptiktos dar dvi aktų knygos, svarbios mūsų temai: 1542–1543 m. Kauno vaito aktų knyga (saugoma Lietuvos valstybės istorijos archyve, f. 1666, ap. 2, b. 14) ir 1636–1646 m. Kauno miesto magistrato aktų knyga (Rusijos valstybės senųjų aktų archyvas, f. 356, ap. 1, b. 678). Toliau miesto savivaldos institucijų aktų knygas sutrumpintai vadinsime miesto aktų knygomis.

⁵ Almantas Bagdonavičius, „Iš XVI–XVIII a. Kauno špitolių raidos“, in: *Aktualūs kultūros paminklų tyrinėjimų uždaviniai: Konferencijos pranešimų tezės*, (Vilnius, 1988 m. spalį), Vilnius: LTSR valstybinis agropromoninis komitetas, 1988, p. 91–97; idem, „Kauno miesto medicinos ir farmacijos raidos bruožai XVI–XVIII a.“, in: *Acta Musei historiae medicinae et pharmaciae Lituaniae*, vol. 1, Kaunas: [Kauno medicinos akademija], 1993, p. 55–92; Vaida Kamuntavičienė, „Kauno Šv. Petro ir Pauliaus parapija XVII a.“, in: *Kauno istorijos metraštinis*, t. 8, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2007, p. 65–84; Edmundas

ir architektūros istorijos tyrėjai, taip pat menotyrininkai, be rašytinių, pasitelkė ir kitokių šaltinių: pastatus, meno kūrinius⁶. Jų darbai taip

Laucevičius, „Kauno auksakaliai XV–XVII a.“, in: *Iš lietuvių kultūros istorijos*, t. 4, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1964, p. 227–238; idem, *Popierius Lietuvoje XV–XVIII a.=Бумага в Литве в XV–XVII вв.=Paper in Lithuania in XV–XVIII centuries*, Vilnius: Mintis, 1967; *Lietuvos dailininkų žodynas*, t. 1: *XVI–XVIII a.=16th–18th centuries*, sudarytoja ir atsakomoji redaktorė Aistė Paliušytė, Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2005; Sigitas Lūžys, „Senoji knyga Kaune“, in: *Knygotyra*, 1999, t. 35, p. 138–146; Adam Mączka, „Najstarsze klasztory franciszkańskie na Litwie (XV w.) w świetle wizytacji prowincjałów: Jana Donati Caputo (1596–1598) oraz Adama Goskiego (1612–1615)“, in: *Pirmieji pranciškonų žingsniai Lietuvoje XIII–XVII a.*, sudarytojas Darius Baronas, Vilnius: Aidai, 2006, p. 82–103; Jonas Puzinas, *Rinktiniai raštai*, t. 2: *Kultūros ir politikos istorija*, Chicago: Lituistikos institutas, 1983; Alma Ragauskaitė, *XVI–XVIII a. kauniečių asmenvardžiai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005; Edmundas Rimša, *Kauno miesto herbas XV–XX a.*, Vilnius: Diemedis, 1994; idem, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų antspaudai*, Vilnius: Žara, 1999; Rita Urbaitytė, „Kauno amatininkų cechų susikūrimas XVI–XVIII a.“, in: *Kauno istorijos metraštis*, t. 3, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2002, p. 263–274; Rasa Varsackytė, *Kauno miesto ir bažnyčios kultūrų sąveika XVI a. pabaigoje–XVIII a. pabaigoje*; eadem, „Działalność kulturalna gminy mieszczańskiej Kowna i Kościółów: katolickiego i luteranckiego w epoce potrydenckiej (od końca XVI do końca XVII wieku)“; Johannes Wischeropp, *Die heilige Stadt unserer Vater: Die Evang.-Luther. Trinitatiskirche zu Kaunas, 1683–1933*, Kaunas: Verlag der Deutschen Buchhandlung, 1933; idem, *Aus 352 Jahren evangelischer Kirchenratsarbeit in der deutschen Gemeinde zu Kaunas: Nach Protokollen*, Kaunas: Selbstverlag des Verfassers, 1939.

⁶ Algė Grinevičiūtė-Jankevičienė, „Kauno bazilika“, in: *Lietuvos TSR valstybinės architektūros paminklų apsaugos inspekcijos metraštis*, t. 2, Vilnius, 1960, p. 129–137; Algė Jankevičienė, „Kauno gotikinės bažnyčios“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis=Vilniaus dailės akademijos darbai*, t. 26: *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gotika: sakralinė architektūra ir dailė*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002, p. 98–149; eadem, „Kauno Šv. Petro bažnyčios pirmąsias architektūra ir jos pokyčiai M. Valančiaus vyskupavimo laikais“, in: *Kauno istorijos metraštis*, t. 3, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2002, p. 81–90; *Kauno architektūra*: Albumas, redkolegija: A. Jankevičienė (sudarytoja ir mokslinė redaktorė) [et al.], Vilnius: Moksas, 1991; Vytautas Levandauskas, Regina Levandauskienė, Žibartas Simanavičius, *Kauno rotušės aikštė*, Vilnius: Mintis, 1981; *Lietuvos architektūros istorija*, t. 1: *Nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio*, redkolegija: J. Minkevičius (mokslinis redaktorius) [et al.], Vilnius: Moksas, 1987; Jurgis Oksas, „Kauno senamiesčio centrinės urbanistinė raida nuo XVI a. pradžios iki XIX a. vidurio“, in: *Lietuvos TSR architektūros klausimai*, 1979, t. 6, sąs. 1, p. 31–46; idem, „XVI–XVII a. miestiečių pastatų šalia Kauno turgavietės suplanavimas ir interjerai“, in: *Architektūros paminklai*, t. 10, Vilnius: [Paminklų konservavimo institutas], 1987, p. ??–?; idem, *Perkūno namas Kaune*, Vilnius: Mintis, 1988; idem, „Nuo pirmųjų Kauno miesto sienų iki XIX a. gynybinių įrengimų“, in: *Architektūros*

pat suteikia reikalingos medžiagos; šiam straipsniui panaudojome ir ankstesnius savo tyrimus⁷.

ŠEIMA

Istorinėje literatūroje kurį laiką buvo teigiama, kad Albertas Kojalavičius ir jo broliai buvo kilę iš Kauno mieste įsikuriančių bajorų⁸. Tačiau aktų knygos prikišamai rodo, kad jie gimė ir augo Kauno

paminklai, t. 12, Vilnius: [Paminklų konservavimo institutas], 1989, p. 3–10; idem, „Kwartal Rynkowy w Kownie“, in: *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki*, 1993, t. 38, nr. 1, p. 37–40; idem, „Buvusio Bernardinių vienuolyno ansamblio Kaune (dab. Tarpdieciezinė kunigų seminarija) istoriniai tyrimai“, in: *Kauno istorijos metraštis*, t. 1, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 1998, p. 203–243; Antanas Simonas Pilypaitis, *Kauno rotušė*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1961; Povilas Reklaitis, *Die Stadtansichten Alt-Litauens in der Graphik des 16. bis 19. Jahrhunderts: Vilnius, Kaunas, Trakai, Lüneburg*: Nord ostdeutsches Kulturwerk, 1972; Laima Šinkūnaitė, „Kauno Šv. Jurgio Kankinio Bernardinų bažnyčia: interjero įrangos kaita ir raida“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis=Vilniaus dailės akademijos darbai*, t. 5: *Lietuvos dailė europiniame kontekste*, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1995, p. 53–77; eadem, *Kauno pranciškonų (bernardinų) Šv. Jurgio bažnyčia*, [Vilnius]: Nestandartiniai sprendimai; Kaunas: Kauno Šv. Jurgio konventas, 2008; Laima Šinkūnaitė [et al.], *Kauno Šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus arkikatedra bazilika*, Kaunas: Kauno arkivyskupijos muziejus, 2008.

⁷ Be jau cituotų, tai: Zigmantas Kiaupa, „Kovos tarp liuteronų ir katalikų Kaune iki XVII a. vidurio“, in: *Religinės kovos irerezijos Lietuvoje*, Vilnius: Mintis, 1977, p. 13–26; idem, „Kauniečių knygų rinkiniai XVI–XVIII a.“, in: *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*: Teminis mokslo darbų rinkinys, Vilnius: Valstybinė respublikinė biblioteka, 1984, p. 5–12; idem, „Apie Alberto Kojalavičiaus ir jo brolių kilmę“, in: *Litwa i jej sąsiedzi od XII do XX wieku: Studia ofiarowane prof. dr. hab. Jerzemu Ochmaniskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, pod redakcją Artura Kijasa i Grzegorza Błaszczyka, Poznań: Wielkopolska Agencja Wydawnicza, 1994, p. 95–103; idem, „Kauno mokyklos XVI a.“, in: *Kauno istorijos metraštis*, t. 1, p. 25–35; idem, „Kauno vaito XVI a. vidurio knygos prabyla lietuviškai“, in: *Kultūrų sankirtos: Skiriama doc. dr. Ingės Lukšaitės 60-mečiui*, Vilnius: Diemedis, 2000, p. 66–92; idem, „Uwagi nad kulturowym potencjałem gminy mieszczańskiej Kowna w XV–XVIII wieku“, in: *Środowiska kulturowe i kontakty kulturalne Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XIX wieku*, s. 97–108.

⁸ Ši dalis, skirta Kojalavičių šeimai, paremta straipsniu: Zigmantas Kiaupa, „Alberto Kojalavičiaus ir jo brolių kilmė bei šeima“, in: Albertas Vijūkas-Kojalavičius, *Lietuvos istorijos įvairnybės*, d. 2, p. 356–367. Šio straipsnio nuorodų į šaltinius ir literatūrą taupydami vietą nekartosime.

miestiečio Jono Kojalavičiaus šeimoje. Kojalos (Kojalavičiai) mieste sutinkami nuo XVI a. penkto dešimtmečio; J. Kojalavičius buvo mažiausiai trečios kartos kaunietis.

Išlikusiose Kauno miesto aktų knygose J. Kojalavičius minimas 1604–1627 m.; jis vadinamas Kauno miestiečiu ir pirkliu. Kojalavičius prekiaavo druska, geležies gaminiais, tikriausiai ir kitomis aktuose neminimomis prekėmis. Turėjo vytnių ir numanu, kad į Karaliaučių ar Gardiną plukdė ne tik savo, bet ir kitų pirklių prekes. Tarp Kauno miestiečių buvo populiarus laivininkystės verslas: miestietis laikydavo kelis prekinis laivus ir versdavosi, už mokesčių gabendamas kitų pirklių prekes.

Kojalavičius buvo aktyvus miestiečių savivaldoje. Jau pirmasis aktų knygų įrašas su jo vardu skelbia, kad 1604 m. birželio 25 d. jis buvo išrinktas Kauno miesto suolininkų kolegijos prisiekusiuoju raštininku; buvo juo dar 1610 m. kovo 27 d. Tais pačiais 1610 m. Kojalavičius dalyvavo komisijoje, kuri tikrino burmistro Jono Hofmano piktnaudžiavimus miestui priklausiusiose miško verslovėse, ir energingai kaltino burmistrą. Toje komisijoje jis atstovavo vadinausiai *communitas iurata* – prisiekusiųjų miestiečių atstovų kolegijai, kontroliuojančiai magistrato veiklą. 1614 m. Kojalavičius buvo miesto ūkvedys (*szafarz*). Tų metų liepos 9 d. suolininkų teisme jis aiškinosi, kad nepasirengė bylai dėl palivarko žemės miesto žemėse Fredoje, nes pritrūkęs laiko. Mat, būdamas metinis ūkvedys, turėjo užsiimti miesto reikalais, prižiūrėti miesto namų (rotušės?) statybą, išrengti kelionėn miesto pasiuntinius (matyt, į koki nors teismą), parūpinti miesto byloms reikalingus išrašus iš Kauno pilies teismo.

Kojalavičius buvo susigiminiavęs su viena iš iškiliausių Kauno giminių. Vėliausiai 1609 m. pradžioje jis vedė Kauno vaito Alberto Beinarto dukterį Brigitą. Jo žmonos giminėje susijungė miestietiškieji ir bajoriškieji pradai. Albertas Kojalavičius savo parengtame herbyne Beinartus vadino Žemaitijos bajorais nuo Nevėžio pakrančių, iš Beinartavičių. Jis pabrėžė, kad vienas iš Beinartų, Albertas, buvo jo

motinos tėvas. Tas pats A. Beinartas buvo Kauno miestietis ir turėjo čia namus; miesto aktų knygoje nuo 1583 m. jis vadinamas tarėju; 1589 m. buvo išrinktas Kauno miesto burmistru, o 1604 m. Kauno miesto magistrato teikimu Zigmantas Vaza paskyrė jį Kauno miesto vaitu. Taip A. Beinartas pasiekė aukščiausią karjeros mieste pakopą.

Jis buvo vedęs senos Kauno miestiečių giminės nario, 1553–1562 m. Kauno miesto suolininko, tarėjo ir burmistro Bernato Bitnerio dukterį Sibilę. Akivaizdu, kad A. Beinartas buvo daugiau susijęs su Kauno miestu ir miestiečiais, negu su bajoriškąja Beinartų šaka. Vis dėlto būtina, atsižvelgiant į A. Kojalavičiaus ir jo brolių posūkį į dvasininkus, paminėti A. Beinarto brolių Ambraziejų, kanonų teisės daktarą, labai veiklų Vilniaus vyskupijos kapitulos kanauninką, mirusį 1602 m. Su Kaunu jis buvo susijęs tiesiogiai, nes įsteigė ir aprūpino lėšomis špitolę Kaune, vėliau vadinamą Ambraziejaus, arba Beinarto, špitole⁹. Pats Albertas Beinartas taip pat pasižymėjo dėmesingumu katalikų bažnyčios reikalams, rėmė Kauno bernardinus, dalyvavo bažnytinių brolių darbe.

A. Beinartas turėjo mūrnamį Turgaus aikštėje. Be to, jis bus atpirkęs iš skolintojų Bitneriams priklausiusį vadinamąjį Perkūno namą. Šį namą jis užrašė dukrai Brigitai Kojalavičienei. Kojalavičiams priklausė namas Didžiojoje Vilniaus gatvėje; vis dėlto galimas dalykas, kad jaunavedžiai Jonas ir Brigita Kojalavičiai gyveno Perkūno name ir ten 1609 m. gimti galėjo Albertas Kojalavičius¹⁰. Po A. Beinarto mirties 1611 m. J. Kojalavičiui su žmona atiteko ir uošvio mūrnamis Turgaus aikštėje. Šiame mūrnamyje bus gimę jaunesnieji poros sūnūs, apie 1617 m. – Kazimieras ir 1622 m. – Petras.

Jų tėvai (iš pradžių tėvas, o vėliau ir motina) mirė 1628 m.; galimas dalykas, kad tapo Kauną užklupusio maro aukomis. A. Kojalavičius tuo metu jau buvo Vilniuje pas jėzuitus. Viso brolių Kojalavičių turto

⁹ Czesław Falkowski, „Beynart Ambrozy“, in: *Polski słownik biograficzny*, t. 1, Kraków: Nakładem Polskiej Akademii Umiejętności, 1935, p. 478; Rasa Varsackytė, *Kauno miesto ir bažnyčios kultūrų sąveika XVI a. pabaigoje–XVIII a. pabaigoje*, p. 165.

¹⁰ Jurgis Oksas, *Perkūno namas Kaune*, p.24–25.

ir jaunesniųjų nepilnamečių brolių globėju tapo jų tėvo pusbrolis Laurynas Kojalavičius. Apie tai sužinome iš 1641 m. sudaryto atsiskaitymo už globą akto. Jį sudarė broliai Kojalavičiai: tėvas (vienuolis) Albertas, magistras Kazimieras ir jų atstovaujamas Petras, taip pat jėzuitas, – iš vienos pusės ir jų antros eilės dėdė L. Kojalavičius – iš kitos pusės.

Iš akto aiškėja, kad Kazimieras dėdės namuose išbuvo trejus metus, o Petras – penkerius. Abiejų vaikystė: Kazimiero – iki 14 metų amžiaus, Petro – iki 11 metų, prabėgo dėdės namuose. Todėl verta arčiau susipažinti su L. Kojalavičiumi. 1606–1641 m. Kauno miesto aktų knygoje jis vadinamas Kauno miestiečiu ir pirkliu. Jis prekiaavo ne tik Kaune, bet ir Vilniuje, Gardine, Karaliaučiuje, Klaipėdoje javais, linais, druska ir geležimi. Prekes plukdydavo vytinėmis, kurių turėjo kelias; jas taip pat išnuomodavo. 1628–1631 m. L. Kojalavičius, matyt, pasinaudodamas 1625–1630 m. Kaune siautėjusio maro pasekmėmis, supirkinėjo mieste namus ir sklypus. Tarp kitų, 1628 m. nupirko ir brolio J. Kojalavičiaus našlės namą Didžiojoje Vilniaus gatvėje.

Taigi L. Kojalavičius buvo gana solidus pirklys. Jis buvo aktyvus miestiečių bendruomenės narys: 1624 m. buvo išrinktas Kauno parapiinės bažnyčios ūkvedžiu, 1626 m. buvo dar nebaigtos jos statybos prižiūrėtoju. Matyti, kad jis turėjo miestiečių pasitikėjimą.

1641 m. L. Kojalavičius atsiskaitė už jam patikėto brolių turto laikymą savo žinioje. Broliams priklausė mūrnamiš Turgaus aikštėje, namelis Didžiojoje Vilniaus gatvėje, pieva kitapus Nemuno, Fredoje, taip pat dvi vytinės. Viena iš jų buvo išardyta, o kitą, tik vieną kartą nuplaukusią į Karaliaučių ir atgal, 1629 m. pavasarį Nemune sutrynė ledai. Iš viso šio turto iki 1641 m. buvo gauta 2095 auksinai pajamų. Didžiąją išlaidų dalį sudarė Kazimiero ir Petro išlaikymas namuose ir mokslo (iš viso 1050 auksinų). Be to, 467 auksinus savo reikalams buvo gavęs A. Kojalavičius. Dar turėta ir kitų išlaidų (iš viso 2411 auksinų ir 13½ grašių). Skirtumą broliai padengė įvairiais daiktais, abi pusės buvo patenkintos ataskaita, broliai Kojalavičiai perėmė savo nekilnojamąjį turtą ir kilnojamojo likučius. Tarp to turto buvo mūr-

namis Turgaus aikštėje, kuri broliai 1641–1642 m. perleido Kaune besisteigiantiems jėzuitams.

Matome, kad tiek J. Kojalavičius, tiek L. Kojalavičius buvo Kauno mieste gerai įsikūrę. Jų būta vidutinio turtingumo miestiečių ir pirklių, aktyvių miesto bendruomeninio gyvenimo dalyvių. Man regis, labai svarbu, kad jų tėvas ir dėdė buvo aktyvūs miestiečių bendruomenės nariai. Jų darbas minėtose pareigose buvo arba visai neatlyginamas, arba atlyginimas buvo menkas. Tai buvo tarnystė bendruomenei, pareigos jai atlikimas.

Broliai tiek tėvų, tiek dėdės namų aplinkoje turėjo pajusti pirkliško darbštumo, savarankiško veiklumo vertę, bet kartu ir bejėgiškumo prieš žmogui nepavaldžias jėgas jausmą. Čia turiu galvoje nepalyginamus dalykus – tėvų netektį maro metu ir ledų sutrintą vytinę.

Brolių jaunystės aplinka buvo miestiečių bendruomenės gyvenimo erdvė. Todėl verta apsisotiti ties XVII a. pradžios Kauno miestiečių bendruomenės apibūdinimu.

MIESTIEČIŲ BENDRUOMENĖ

Kauno miestiečių bendruomenė¹¹ atsirado XV a. pradžioje, kai rimstant karams su kryžiuočiais atsirado prekybos Nemunu galimybės. Tuoj pat užsimezgė prekybos ryšiai su Gdansku ir kitais Prūsų miestais; tie ryšiai vis stiprėjo. Nemuno ir Neries santakoje, kur jau stovėjo Kauno pilis, ėmė kurtis atsikėlėliai pirkliai su vokiškais vardais ir pavardėmis, greičiausiai iš to paties Gdansko ir kitų Prūsų miestų. 1408 m. šiai besikuriančiai pirklių ar miestiečių bendruomenei Vytautas suteikė Magdeburgo teisę; gyvenvietė virto miestu¹².

¹¹ XV a. – XVII a. pirmosios pusės Kauno miestiečių bendruomenės ir įvairių jos gyvenimo sričių platus apibūdinimas pateiktas: Zigmantas Kiaupa, *Kauno istorija*, t. 1: *Nuo seniausių laikų iki 1655 m.* (spaudoje). Remiantis minėtu tekstu, pateikiama trumpa straipsnio temai reikalingos medžiagos apžvalga.

¹² 1408 m. Vytauto privilegijos Kaunui publikacijos: Jonas Remeika, „Der Handel auf der Memel von Anfang des Jahrhunderts bis 1430“, in: *Tauta ir žodis*, kn. 5, Kaunas: Humanitarinių mokslų fakultetas, 1928, p. 431–434; Jan

Kaunas augo visų pirma prekybos su Hanzos miestais dėka¹³. Jo augimo tempai buvo tokie, kad jau XV a. pabaigoje Gdansko taryba skundėsi, kad kauniečių laivynas Kauno–Gdansko vandens kelyje visai nustelbė gdanskiečius¹⁴. Žinoma, prekybos apimtimis Kaunas su Gdansku ir šiame kelyje nekonkuravo, tačiau prekių gabenimo versle Kauno persvara matoma XVI bei XVII amžiais. Dar svarbiau tai, kad Kaunas, naudodamasis gera geografinė padėtimi prie Nemuno ir Neries santakos, kalbamu laikotarpiu, XVII a. pradžioje, praktiškai kontroliavo Lietuvos prekybą su Prūsų miestais, ar, tiksliau sakant, prekybą Nemuno–Vyslos žemupio kelio lietuviškoje atkarpoje. Jo partneriai buvo Baltijos jūros uostai Gdanskas ir Karaliaučius. Prekyba, miško verslovės bei prekių gabenimo vandens keliu paslaugos ir buvo pagrindinis Kauno gerbūvio šaltinis.

Jakubowski, „Przywilej Witolda dla m. Kowna 1408 r.“, in: *Ateneum Wileńskie*, roczn. 7, zes. 3–4, Wilno: Wydział Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, 1930, p. 842–843; *Vitoldiana: Codex privilegiorum Vitoldi magni ducis Lithuaniae, 1386–1430*, zebrai i wydał Jerzy Ochmański, Warszawa; Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986, p. 192–194; Zigmantas Kiaupa, „Pirmosios Kauno miesto privilegijos“, in: *Lietuvos miestų istorijos šaltiniai*, t. 2, Vilnius: Mokslas, 1992, p. 28–33. – Istoriografijoje buvo diskutuojama dėl išlikusio 1408 m. Vytauto privilegijos teksto atsiradimo aplinkybių ir jo patikimumo: Konstantinas Jablonskis, „Dėl 1408 metų Vytauto privilegijos Kauno miesto tikrumo“, in: *Pracitės*, t. 1, Kaunas: Varpo spaustuvė, 1930, p. 329–339; Kurt Forstreuter, „Kaunen, eine deutsche Stadtgründung“, in: *Jomsburg*, 1942, Jg. 6, p. 18–37, straipsnis perspausdintas in: Kurt Forstreuter, *Deutschland und Litauen im Mittelalter*, Köln; Graz: Böhlau, 1962, p. 61–82; Zigmantas Kiaupa, „1408 metų Vytauto privilegija Kauno miestui“, in: *Lietuvos istorijos metraštis=The year-book of Lithuanian history=Jahrbuch für Litauische Geschichte=Ежегодник истории Литвы: 1979 metai*, Vilnius: Mokslas, 1981, p. 5–19; idem, „Pirmosios Kauno miesto privilegijos“, p. 6–25. Pirmieji Kauno miesto savivaldos dešimtmečiai aprašyti: Zigmantas Kiaupa, „Kauno miesto savivalda 1408–1508 metais“, in: *Darbai ir dienos*, 1997, t. 4 (13), p. 19–28.

¹³ Theodor Hirsch, *Danzigs Handels- und Gewerbsgeschichte unter der Herrschaft des Deutschen Ordens*, Leipzig: S. Hirzel, 1858; Walther Stein, „Vom deutschen Kontor in Kowno“, in: *Hansische Geschichtsblätter*, Jh. 22., 1916, p. 225–266; Zenonas Ivinskis, *Lietuvos prekyba su Prūsais*, d. 1: *Iki XVI a. pradžios*, Kaunas: V.D. universiteto Teologijos-filosofijos fakultetas, 1934; Kurt Forstreuter, *Memel als Handelsstrasse Preussens nach Osten*, Königsberg: Gräfe und Unzer, 1931.

¹⁴ 1492 m. Hanzos kontoros Kaune vyresniųjų laiškas Gdansko miestui, in: *Hansisches Urkundenbuch*, Bd. 11: *1486–1500*, bearbeitet von Walther Stein, München; Leipzig: Duncker und Humblot, 1916, p. 369–370.

Kauno miestiečių bendruomenė vis augo. XVI a. viduryje jame buvo apie 7 000 gyventojų¹⁵ – pagal šį rodiklį Kaunas priklausė prie vidutinių regiono, kuris dabar dažniausiai vadinamas Vidurio ir Rytų Europa, miestų. XVII a. pradžioje jų skaičius galėjo viršyti 10 000. Keitėsi gyventojų etninė sudėtis. Be vokiečių, XV a. viduryje jau sutinkame miestiečių su lietuviškais vardais; XVI a. viduryje, kai turime pakankamą šaltinių bazę, matyti, kad lietuviai vokiečius jau buvo nustelbę kiekybiškai, nors aukštesniuose miestiečių sluoksniuose vokiečių vis dar buvo turbūt daugiau.

Miestas keitėsi ir išoriškai. XVII a. pradžioje jis jau buvo išsiplėtęs iš XV a. aplink Turgaus aikštę ir prie iš jos išeinančių gatvių pradinių atkarpų susiformavusio miesto branduolio. Kaunas augo rytų ir šiaurės kryptimis, išspraudęs tarp Nemuno, Neries ir Ažuolų kalno; tuo metu jau buvo susiformavę jo priemiesčiai. Kita XVII a. pradžios Kauno žymė yra tai, kad jis jau buvo tapęs mūriniu miestu. Mūrinės buvo ne tik bažnyčios – dauguma aukštesnio sluoksnio miestiečių: pirklių ir verslovininkų, jame buvo pasistatę mūnamius. Turgaus aikštės viduryje stovėjo mūrinė rotušė, pradėta statyti 1542 m., o baigta XVI a. pabaigoje. XVII a. pirmaisiais dešimtmečiais buvo statoma mūrinė miesto siena, juosusi Kauną iš rytų pusės.

Per du šimtmečius nuo 1408 m. iki XVII a. pradžios Kauno miestiečių bendruomenė ne tik išaugo, bet pasikeitė ir jos socialinė struktūra bei savivaldos organizacija. Miestiečių bendruomenė buvo visus Kauno miesto gyventojus, išskyrus jame įsikūrusius bajorus ir dvasininkus, aprėpiantis sambūris. Tuo pačiu metu joje atsirado ir gyvavo mažesnės bendrijos, jungusios žmones įvairiu pagrindu: profesiniu, socialiniu ar religiniu; kartais tie pagrindai susimaišydavo. Tai buvo miestiečių (miesto piliečių) sluoksniai, dar kartais vadinami luomais, taip pat

¹⁵ Apskaičiuota pagal 1570 m. Lietuvos rūmų iždininko Lauryno Vainos kvitą Lietuvos didžiajam maršalui Jonui Chodkevičiui, atsiskaičiusiam už Kauno seniūnijos valdymą 1569 m. Kvitą skelbtas: „Kauno miesto 1569 m. vartų ir karčemų mokesčiai“, parengė Z. Kiaupa, in: *Lietuvos miestų istorijos šaltiniai*, t. 2, Vilnius: Mokslas, 1992, p. 189–194.

amatininkų cechai, bažnytinės brolijos, katalikų parapija ir liuteronų bendruomenė. Miestiečių bendruomenėje susiliejo visų šių mažesnių bendrijų bei jų narių pajėgumai, galimybės ir poreikiai. Miestiečių bendruomenė nebuvo vienalytė: jos nariai buvo skirtingi socialiniu, ekonominiu, konfesiniu požiūriu, miestiečių hierarchijoje jie užėmė įvairias pakopas.

Buvo ir miestiečius vienijančių dalykų. Pirmiausia gyventojus jungė savivalda miestietiškos Magdeburgo teisės pagrindu. Savivalda ir miesto teisė tarsi nurodė Kauno miestiečiams jų vietą tuometėje visuomenėje; tokios vietos turėjimas saugojo ir gynė nuo socialinių negandų – bajorų socialinio-ekonominio spaudimo, valstybės pareigūnų besaikio savanaudiško kišimosi į miesto ir miestiečių reikalus, taip pat kitų kartais ekonomiškai pajėgesnių miestų varginančios konkurencijos.

Iš pradžių, XV amžiuje, Kaunas buvo pirmųjų miestiečių šeimų (giminių), vadinamųjų patricijų, valdoma bendruomenė. Bet artėjant prie XVI a. vidurio kiekybiškai augančios miestiečių bendruomenės naujųjų narių tokia padėtis nebetenkino, ir mieste įvyko kokybinių savivaldos organizacijos pokyčių. Be senųjų miesto savivaldos institucijų: vaito, tarybos bei suolininkų kolegijos, ėmė veikti ir buvo įteisinta nauja miestiečių atstovybė – vadinamieji bendruomenės prisiekusieji (*communitas iurata, gmin przysięgły*). Jie atstovavo į savivaldos institucijas nepatekusiems miestiečiams, buvo tarybos veiklos, visų pirma tvarkant miesto ūkį ir finansus, kontrolės organas. XVII a. pradžioje šių prisiekusiųjų veikla gerai matoma, jie sėkmingai atstovavo miestiečių interesams, gynė bendrus miestiečių bendruomenės reikalus, neleido išbujoti natūraliems tarybos siekiams vienai pačiai šeiminkauti mieste.

Savivalda ir miesto teisė telkė kauniečius tvarkyti bendrus miesto ir miestiečių bendruomenės reikalus, rūpintis miesto gerbūviu, jo interesais bendraujant su kitų luomų žmonėmis bei institucijomis, su kitų miestų gyventojais. Miestiečių ir socialinių grupių santykiai miesto viduje nebuvo idiliški; kartais tvyrodavो įtampa, tačiau ją

neišvengiamai nustelbdavo bendrumo jausmas ir poreikis. Pagaliau savivalda ir miesto teisė gynė kiekvieno piliečio teisėtus interesus ir veiksmus; ji buvo viena iš svarbiausių atramų šalia šeimos ir tikėjimo.

Mieste vyravo rūpinimasis bendrais reikalais, nenustelbęs miestiečių konkrečių reikmių bei poreikių. Ne veltui Lietuvos valdovai savo privilegijose Kauno miestą įvardydavo respublika, tai yra *res publica*, bendri reikalai. Taip 1569 m. pasielgė Žygimantas Augustas¹⁶, 1572 m. – Henrikas Valua¹⁷ ir kiti valdovai.

Taip elgėsi ir patys Kauno miestiečiai bei jų savivaldos pareigūnai, per miesto tarybos posėdžius ir įvairiuose dokumentuose savąjį miestą įvardydami *Respublika*. Bene pirmą kartą toks miesto įvardijimas: *reipublica civitatis*, Kauno miesto tarybos aktų knygoje sutinkamas 1541 m.¹⁸ Vėliau jis pasitaiko pakankamai dažnai ir įvairiuose tekstuose: 1584 m. miesto tarybos, kuri tada vadinosi senatu (*Senatus*), ir bendruomenės prisiekusiųjų bendrame nutarime¹⁹, 1608 m. rinkiminės sesijos protokole²⁰ – juose yra *Reipublica Civitatis Caunensis*.

Toks šaltiniuose dažnai sutinkamas Kauno apibūdinimas pabrėžė labai gerai suvokiamą bendrųjų reikalų svarbą miesto gyvenime, bendruomeniškumo pradų reikšmę miestiečių padėčiai pačiame mieste ir to meto Lietuvos visuomenėje. Respublikos įvaizdį formavo Kauno miestiečių bendruomenės gyvavimo būdas, jos santykiai su socialine aplinka; be to, nemažą įtaką turėjo ir iš praeities atsinešami miestiečių bendrumo ženklai, o kartu bene didžiausias turtas – valdovų suteiktos miesto privilegijos.

Kauniečių bendruomenės vaizdas nukentėtų, jei nebūtų aptartas miestiečių kultūrinis gyvenimas, jų kūrybinis pajėgumas. Kauniečiams

¹⁶ *Księga ekspedycji kancelarii nadwornej 1559–1572: Materiały do dziejów dworu królewskiego*, opracowała Irena Kaniewska, Kraków, 1997, p.146–147.

¹⁷ „Henriko Valua 1574 m. privilegija Kauno miestui“, parengė Z. Kiaupa, in: *Kauno istorijos metraštis*, t. 1, 1998, p. 166–170.

¹⁸ Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius (toliau – VUB), F. 7 – 1522–1545 Kauno magistrato aktų knyga, lap. 168.

¹⁹ VUB – F. 7 – 1583–1590 m. Kauno miesto magistrato aktų knyga, lap. 220v.

²⁰ VUB – F. 7 – 1604–1610 m. Kauno miesto magistrato aktų knyga, lap. 343v.

didelę reikšmę ne tik prekyboje, bet ir kultūros sferoje turėjo glaudūs santykiai su vadinamaisiais Prūsų miestais. Kaip ir Gdanske ar Karaliaučiuje, XV–XVI a. Kaune vyravo raudonų plytų gotikinė architektūra. Bet jau XVI a. pabaigoje baigtos statyti Rotušės architektūros puošyboje²¹ ar kai kuriuose naujų miestiečių mūrinių architektūriniuose elementuose matoma Renesanso įtaka²². XVII a. pradžioje nauja, nors ir negausi Kauno Renesanso architektūra gerai derėjo su iš ankstesnių laikų paveldėta gotika.

Dar didesnė Renesanso įtaka matoma ypatingame savivaldaus miesto gyvenimo bare – miesto simbolikoje. 1540–1548 m. naudotame Kauno miesto antspaude miesto herbas – Taurus su Kryžiumi tarp ragų – vaizduojamas jau renesansiniame skyde. Ant renesansinio skydo herbas yra ir 1562–1632 m. naudotame miesto antspaude²³. Ir dviejų Kauno vaitų antspauduose: Petro Pečiūgos (1589 ir 1596 m.) ir Grigo Knebelio (naudotas 1612–1615 m.), ir keliolikoje išlikusių Kauno miestiečių 1559–1623 m. signetų taip pat naudotas renesansinis skydas²⁴. Kaip pastebi Edmundas Rimša, beveik visi Kauno miestiečių signetai buvo pagaminti gerų meistrų; neretai jie būdavo meniškesni už bajorų antspaudus. Tai rodo jų savininkų išlavintą skonį ir aukštą Kauno auksakalių, gamindavusių antspaudus, meistriškumą²⁵.

²¹ Antanas Simonas Pilypaitis, *Kauno rotušė*, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1961; Vytautas Levandauskas, Regina Levandauskienė, Žibartas Simanavičius, *Kauno rotušės aikštė*, Vilnius: Mintis, 1981.

²² Kauno miestiečių mūrinių architektūros tyrimai yra apibendrinti konkrečių objektų minimonografijų pavidalu leidinyje *Kauno architektūra* bei atitinkamuose *Lietuvos architektūros istorijos*, t. 1: *Nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio*, skyriuose.

²³ Edmundas Rimša, *Kauno miesto herbas XV–XX a.*, Vilnius: Diemedis, 1994, p. 33–61; idem, *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų antspaudai*, Vilnius: Žara, 1999, p. 264–270.

²⁴ Edmundas Rimša, „Kauno miestiečių ir atvykėlių vokiečių antspaudai (1479–1655 m.)“, in: *Kauno istorijos metraštis*, Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2008, p. 9–34.

²⁵ *Ibid.*, p. 33. Apie XV–XVIII a. Kauno auksakalius žr.: Edmundas Laucevičius, „Kauno auksakaliai XV–XVII a.“, in: *Iš lietuvių kultūros istorijos*, t. 4, p. 227–

Nesigilinant į architektūros stilistinių elementų, miestiečių antspaudų ar čia dar nepaminėtų miestiečių mūrnamių interjero elementų (pavyzdžiui, koklių) dekoru detalų nagrinėjimą, galima sakyti, kad Kauno miestiečiai buvo jautrūs meno stilių kaitai ir XVI–XVII a. sandūroje imdamiesi naujų statybų ar kitų investicijų sekė naujomis madomis.

Paprastai svarbiausia kultūros gyvenimo, o kartu ir palikimo dalimi laikoma rašto kultūra ir jos paminklai. Banalu būtų aiškinti, kokią reikšmę raštas turėjo miestiečių bendruomenės ir atskirų jos narių, pirklių, o dažnai ir amatininkų gyvenime, jų profesinėje veikloje. Raštingumas buvo viena iš sėkmingo savivaldos funkcionavimo sąlygų. Tai pasakytina nebūtinai apie visus miestiečius, bet bent jau apie tą jų dalį, kuri dalyvavo Kauno valdyme ir tvarkė santykius su kitais miestais ir kitais subjektais.

Išlikusios XVI a. pirmos pusės Kauno miesto tarybos ir vaito knygos buvo rašomos lotyniškai, vokiškai ir rusėniškai. XVI a. penktame dešimtmetyje vaito knygoje atsirado lenkų kalba; ji šiose knygoje ėmė vyruoti XVI a. pabaigoje. Tarybos knygos XVI a. antroje pusėje buvo rašomos lotyniškai; lenkų kalba jose ėmė rasti tik pačioje amžiaus pabaigoje, o įsivyravo po XVII a. šešto dešimtmečio suirutės. Bet ir tada tarybos, vaito ir suolininkų knygoje liko apstu įrašų lotynų ar vokiečių kalbomis²⁶. XVII a. pradžioje miesto taryba, suolininkai ir vaitas turėjo savo raštininką ar, tiksliau sakant, atitinkamos raštinės vadovą. Kelių kalbų vienalaikis vartojimas XVI a. vidurio–XVII a. pradžios miesto savivaldos institucijų darbe, stiprios vėlesnės lotynų kalbos pozicijos rodo Kauno miestiečių bendruomenės daugiakalbiškumą, vadinasi, ir margą etninę sudėtį. Kita vertus, vargu ar visi tarybos nariai jos posėdžiuose XVI–XVII a. vartojo lotynų kalbą,

238; Edmundas Laucevičius, Birutė Rūta Vitkauskienė, *Lietuvos auksakalystė: XV–XIX amžiai*, Vilnius: Baltos lankos, 2001.

²⁶ Zigmantas Kiaupa, „Kauno miesto senojo archyvo likimas“, in: *Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai. Serija A*, t. 2 (43), 1973, p. 135–138 (išlikusių aktų knygų sąrašas); idem, „Kauno miesto vaitas ir jo aktų knygos XVI a.–XVII a. pirmojoje pusėje“, in: *Lietuvos miestų istorijos šaltiniai*, Vilnius: Mokslas, 1988, p. 25–46.

todėl šiuo atveju galime kalbėti apie akivaizdų šnekamosios ir rašto kalbų nesutapimą.

Svarstant lietuvių kalbos padėtį Kaune, galima pasakyti, kad rašto kalba ji tuo metu dar netapo. Neabejotina, kad ji buvo lietuvių kilmės miestiečių ir daugybės į Kauną atvykstančių Lietuvos gyventojų kasdienė kalba. Yra ir faktų, rodančių lietuvių kalbos vartojimą viešajame miesto gyvenime. Pavyzdžiui, 1476 m. Hanzos prekybininkai skundėsi, kad Kauno miesto teisme su jais nekalbama vokiškai – reikalaujama turėti vertėją²⁷. 1540 m. Žygimantas Senasis nurodė miesto teismų sprendimus skelbti ir lietuvių kalba²⁸. Lietuvių kalbos, netapusios rašto kalba, pozicijos tuo metu pamažu silpnėjo; galimas dalykas, kad ji turėjo pasitraukti iš miesto savivaldos institucijų.

Nepaisant to, lietuvių kalbos pozicijos Kauno miestiečių gyvenime išliko pakankamai tvirtos. Tai rodo aktų knygose dažnai pasitaikantys lietuviški žodžiai ir frazės²⁹. Kai raštininkas negalėdavo įvardyti kitaip kurio nors dalyko, jis pasitelkdavo lietuvių kalbą. Lietuvių kalbos gyvybingumą Kaune liudija ir gausūs žodžiai su svetimomis šaknimis, bet su produktyviais lietuvių kalbos formantais. Senojoje Kauno toponimikoje, užfiksuotoje XVI–XVIII a. Kauno miesto savivaldos institucijų aktų knygose, gausu lietuviškosios, pavyzdžiui, gatvių pavadinimai: *Vokies Kampas*, *Šventoveitis*, *Vandvežys*, *Panerio*, sklypų pavadinimai: *Žylveitis*, *Gremelveitis*, namų pavadinimai: *Nabės mūras*, *Vištakio* ir kt.

Rašto pagrindus kauniečiai galėdavo gauti miesto mokyklose. Pirmą kartą Kauno mokytojas paminėtas 1473 m. XVI a. viduryje

²⁷ 1476 m. Hanzos kontoros Kaune vyresniųjų laiškas Gdansko miestui, žr.: *Hansisches Urkundenbuch*, Bd. 10: 1471–1485, bearbeitet von Walther Stein, Leipzig: Duncker und Humblot, 1907, p. 299; Edmundas Rimša, *Kauno miesto herbas XV–XX a.*, p. 33.

²⁸ 1540 m. Žygimanto Senojo sprendimas Kauno miestiečių tarpusavio ginčų byloje: Lietuvos mokslų akademijos bibliotekos Rankraščių skyrius – F. 1-128; Žigmantas Kiaupa, „Kauno miesto vaitas ir jo aktų knygos XVI a.–XVII a. pirmojoje pusėje“, p.28–29.

²⁹ Apie šį reiškinį plačiau žr.: Žigmantas Kiaupa, „Kauno vaito XVI a. vidurio knygos prabyla lietuviškai“, in: *Kultūrų sankirtos*, p. 66–92.

Kaune veikė kelios mokyklos: parapinė, tarybos (rengusi rašovus miesto raštinėms), ir vokiškoji (liuteronų bendruomenės)³⁰. Šiose mokyklose mokėsi visų Kauno miestiečių sluoksnių vaikai, įskaitant berniukus samdinius. Potridentinėje epochoje stipresnės mokyklos Kaune priklausė vienuolijoms.

Kauno miesto mokyklose vaikai gaudavo ne tik pradinį išsilavinimą. Galima numanyti, kad jose jaunuoliai, ir ne tik iš vienuolynų, pasiruošdavo studijoms universitetuose. Krokuvos universiteto matrikuluose jau 1443 m. įsirašė *Johannes Johannis Bilari de Cowno* ir *Johannes de Cowno Nicolai*, 1468 m. – *Georgius Arnolphi de Cowno*³¹. XVII a. pirmaisiais dešimtmečiais (1601–1630 m.) kauniečiai sutinkami Vokietijos universitetuose, ypač gausiai Karaliaučiuje – 15 įsirašiusių studijuoti (Rostoko universitete – 2, Altdorfo ir Frankfurto – po 1)³².

Kad ir kaip būtų keista, iki šiol labai mažai žinome apie kauniečių studijas Vilniaus universitete, nors šioje jėzuitų mokykloje kauniečių neturėjo trūkti. Tai paaiškinama tuo, kad neišliko šio universiteto matrikulų. Beveik neabejotina, kad kauniečių tarp Vilniaus studentų būta nuo pat jėzuitų įsikūrimo Vilniuje; kai kurie iš jų tapo ordino nariais, patys dėstė universitete. Iš Kauno buvo kilę: 1578 m. į jėzuitus Vilniuje įstojęs Petras Paulius Bludacijus, 1582 m. – Laurynas Manikovijus ir Jonas Valentinavičius, 1584 m. – Jurgis Rava³³. Pastebėtina, kad visi jie, tapę jėzuitais, pastoracinį darbą tvarkė lietuviškai. Kauniečiai Vilniaus universitete turėjo studijuoti ir vėliau, tik trūksta tyrimų. Bet neabejotina, kad jo auklėtiniais buvo broliai Kojalavičiai, kuriems tam tikrą įtaką galėjo turėti iš Kauno kilusių minėtų jėzuitų pavyzdys.

Miestiečių kultūrinį lygį parodo ir jų turėtos bei skaitytos knygos. Tenka pasakyti, kad Kauno miesto savivaldos institucijų aktų knygose

³⁰ Zigmantas Kiaupa, „Kauno mokyklos XVI a.“, in: *Kauno istorijos metraštis*, t. 1, p. 25–35.

³¹ Vaclovas Biržiška, *Lietuvos studentai užsienio universitetuose XIV–XVIII amžiais*, redagavo ir papildė Mykolas Biržiška, Chicago, 1987, p. 38.

³² *Ibid.*, p. 57–65.

³³ Paulius Rabikauskas, *Vilniaus akademija ir Lietuvos jėzuitai*, sudarė Liudas Jovaiša, Vilnius: Aidai, 2002, p.504–505.

pavyko surasti tik 31 kauniečių knygų paminėjimą XVI a. viduryje–XVIII a.³⁴ Tai nedaug, net jei atsižvelgsime į tai, kad tų aktų knygų serijos išliko tik mažesnioji dalis. Daugiausia tarp minimų knygų yra religinės: Biblija, katekizmai. Antroje vietoje pagal gausumą buvo teisinė literatūra; tarp jos vyrauja Magdeburgo teisės knygos. Bet visgi įsimintini kai kurie kiti faktai: 1553 m. zomšininkas Jonas Olandras turėjo apie 40 rankraštinų ir spausdintų knygų, tarp jų: *Kronika niemieccka*, *Adagia Erasmi Rotherodami*, *codex antiquarum lectionum Cornucopiae*, *xięgi niewiązane authore Gnapheo*. 1642 m. miestietis Lukošius Černius tarp kitų knygų turėjo: *Książka lacińska Martialis*, *Ovidius Tristium*, *Księga Valerii Maximi*, *Virgilio Maronis liber*, *Constitutiones synodarum diecesis Vilnensis* ir kitos, iš viso 22.

Žinoma, toli einančių išvadų apie kauniečių skaitomas knygas iš šių kelių pavyzdžių daryti negalima, bet tam tikras susidomėjimo spausdintu žodžiu tendencijas jos parodo. XVI a. vyravo religinės, grožinės, istorinės knygos, nuo XVII a. pradžios vis dažniau pasitaikydavo vadovėlių ir teisinių knygų. Knyga skverbėsi į įvairius Kauno miestiečių sluoksnius. Jų turėjo burmistrai ir tarėjai, suolininkai, turtingi pirkliai, eiliniai miestiečiai, amatininkai ir samdiniai. XVII a. pradžioje knygos nebuvo masinis reiškinys Kaune, bet nebuvo ir retenybė. Galime daryti pagrįstą prielaidą, kad jos turėjo daryti įtaką kauniečių mentalitetui.

Aptarti ne visi XV–XVIII a. Kauno miestiečių bendruomenės kultūrinio gyvenimo reiškiniai, o tik svarbesni ar palikę pėdsakų šaltiniuose. Apibendrinant galima pasakyti, kad, jei kalbėsime apie aukštąją kultūrą, tai yra literatūrą, meną ir t.t., tai pamatysime, kad Kauno miestiečiai buvo imlūs šių kultūros sričių vartotojai. Kauniečių kūrybinės galios kultūros sferoje nebuvo labai didelės; jos atsiskleidė bendruomenės organizavimo ir kasdienio gyvenimo lygmenyje, tai yra rašto vartojimo, elementarių mokyklų, viešųjų ir privačių pastatų statybos ir jų interjero

³⁴ Zigmantas Kiaupa, „Kauniečių knygų rinkiniai XVI–XVIII a.“, in: *Iš Lietuvos bibliotekų istorijos*: Teminis mokslo darbų rinkinys, Vilnius: Valstybinė respublikinė biblioteka, 1984, p. 5–12.

įrengimo, miesto savarankiškumo idėjų ir simbolių puoselėjimo bei naudojimo lygmenyse. Kauno miestiečių bendruomenė, nepaisant to, kad buvo nedidelė, neapsiribojo vien tik siaura profesine pirklių ir amatininkų veikla, bet atsiliepė ir į kultūrinius gyvenimo iššūkius.

NEMIESTIEČIŲ KAUNAS

Kaip kiekviename kalbamo laikotarpio Lietuvos mieste, taip ir Kaune, be miestiečių bendruomenės, buvo ir nemiesticiečių dalių. Tai valdovo (valstybės) žinioje buvusi pilis, Kauno pavieto bajorų institucijos, bažnyčios ir vienuolijos. Jų reikšmė XVII a. pradžios Kauno gyvenime buvo nevienoda.

Kauno pilis stovėjo apleista. Tarp 1601–1611 m. jos dalį paplovė Neris. Vis dėlto tai buvo Kauno pavieto seniūno rezidencija; pilyje ar greta jos, seniūnui priklausančioje žemėje, turėjo būti gyvenimui tinkamos patalpos, nes 1636 m. Lietuvos kancleris ir Kauno seniūnas Albrechtas Stanislovas Radvila pilyje apnakvyndino Kauną aplankiusį Vladislovą Vazą.

XVII a. pradžioje Kauno seniūno, tai yra valdovo skiriamą vietininko Kauno paviete, įtaka Kauno miesto gyvenime buvo menka; ji apėmė seniūnui priklausančių mokesčių surinkimą. Kadangi Kauno seniūnais būdavo iškilūs valstybės veikėjai, ir jie retai būdavo Kaune, tai tie pareigūnai pasitelkdavo padėjėjų. Štai po Lietuvos dvaro maršalo ir Kauno seniūno Albrechto Radvilos mirties 1592 m. Kauno seniūnija buvo padalinta į dvi dalis. A. Radvilos našlei Onai iš Kuršo kunigaikščių (mirė 1617 m.) iki gyvos galvos pasiliko kaimiškoji seniūnijos dalis su teise naudotis pajamomis iš jos. O Kauno pilies teismo teisėju tuo pačiu metu tapo Lietuvos dvaro išdininkas Petras Vesiolovskis. Jis taip pat buvo vadinamas Kauno seniūnu; privilegijoje, kurią jis gavo, skiriamas į šias pareigas, buvo nurodyta, kad jis privalės vykdyti pilies teismą ir dalyvauti pavieto bajorų seimeliuose.

Dažniau miestiečiams tekdavo susidurti su Kauno pavieto bajorų institucijomis: teismais ir bajorų seimeliais. Pavieto žemės ir

pakamario teismai turėjo spręsti bajorų tarpusavio bylas. Kasmet Kaune turėdavo vykti dvi žemės teismo sesijos. Seimeliai, tai yra pavieto bajorų suvažiavimai, vykdavo įvairiomis progomis ir tikslais. Į juos pavieto bajorai galėdavo suvažiuoti ir keliskart per metus. Bajorų teismų ir seimelio veikla nebuvo tiesiogiai susijusi su Kauno miestu; jie nebuvo kompetentingi spręsti miesto reikalų. Tačiau buvo reikalų, kur miesto ir bajorų savivaldos institucijos susidurdavo.

Didžiausi ginčai tarp Kauno miesto ir pavieto bajorų kildavo dėl teismų posėdžiavimo vietos. 1601 m. Abiejų Tautų Respublikos seime buvo priimta konstitucija, kurioje buvo teigiama, kad Kauno pavieto bajorai turi susiremontuoti Kauno pilies bokštą ir jame vykdyti savo teismų posėdžius³⁵. Bet Kauno pavieto bajorai nepasistengė to padaryti, nes jau 1611 m. seimo konstitucija sakė:

Kadangi tenykštės pilies bokštas, mūsų 1601 m. konstitucija žemės teismui skirtas, iš pamatų paplautas Neries upės vandens, į tą upę nuvirto ir nuneštas buvo, to pavieto gyventojų prašymu ir bendru pasiuntinių leidimu amžiniems laikams suteikiame sklypą teismo pastatui pastatyti, knygų saugyklą sumūryti ir kalėjimą įrengti; tam pastatui turi mūsų seniūnas vietą išmatuoti mūsų tenykščio sudegusio dvaro sklype. O iki to laiko, kol mūsų suteiktame sklype teismo pastatą pastatys, žemės teismai turi būti vykdomi tenykščių miestiečių namuose pagal seną paprotį ir miestiečiai neturi drausti kalėjimo nusikaltusiems.³⁶

XVII a. pradžioje Kauno miestui nepavyko atsikratyti pareigos suteikti patalpas pavieto žemės teismui – teismo pastatas taip ir nebuvo pastatytas. Bet miestas sugebėjo neįsileisti bajorų į rotušę, teismo posėdžiai vykdavo didesniame kurio nors miestiečio mūrnamyje. Kur kalbamu laiku vykdavo pavieto seimeliai, nežinia. Pagal analogijas su

³⁵ 1601 m. bokštas Kauno pilyje žemės teismams, in: *Volumina Legum: Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782, wydane*, t. 2, Petersburg: Nakładem i drukiem J. Ohryzkiego, 1859, p. 403.

³⁶ 1611 m. sklypas Kaune teismo namams, in: *Volumina Legum: Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782, wydane*, t. 3, Petersburg: Nakładem i drukiem J. Ohryzkiego, 1859, p. 22.

kitais pavietais arba atsižvelgiant į vėlesnius laikus, galima manyti, kad šiuo atveju miestas nepatyrė reikalavimų užtikrinti seimeliams vietą. Paprastai jie rinkdavosi, nelygu metų laikas, pilies kieme ar kuriame nors vienuolyne; būdavo, kad susirinkdavo ir parapinėje bažnyčioje.

XVI–XVII a. sandūroje Kaune namus buvo įsigijęs vienas kitas bajoras. Prie Turgaus aikštės stovėjo Povilo Sapiegos, Krišpinų-Kiršenšteinų, Sumarokų, Bagdono Oginskio mūrnamiiai³⁷. XVII a. pradžioje jie dar nesiskyrė nuo miestiečių namų; patys bajorai arba retai apsistodavo juose, arba iš viso išnuomodavo kauniečiams, taigi jie didesnės įtakos Kauno miestiečių gyvenimui nedarė.

Pilis, bajorų teismai ir seimeliai buvo tarsi svetimkūnis Kauno miesto struktūroje. Kitaip vertintina bažnyčios institucijų padėtis. Iš Viduramžių Kaunas paveldėjo katalikų parapinę Šv. Petro ir Pauliaus bažnyčią, jai priklausančias Šv. Mikalojaus, Šv. Gertrūdos ir Šv. Kryžiaus mažas bažnyteles-koplyčias priemiesčiuose, taip pat pranciškonų ir bernardinų vienuolynus su bažnyčiomis. Iki XVI a. vidurio Kauno miestiečių bendruomenė buvo monolitiška katalikų bendruomenė. O jau 1558 m. Kaune veikė liuteronų pastorius; 1560 m. liuteronų bendruomenėje buvo apie 100 šeimų³⁸. Nuo savo veiklos Kaune pradžios liuteronai labiausiai traukė vokiečių kilmės Kauno miestiečius; tuo pačiu metu dalis Kauno miestiečių vokiečių liko katalikai. Tarp dviejų bendruomenių egzistavo trintis religiniu pagrindu; kur kas smarkiau kirstasi dėl dalyvavimo miesto savivaldoje sąlygų. Šie nesutarimai Stepono Batoro laikų dokumentuose įvardijami kaip Kauno miestiečių

³⁷ Jurgis Oksas, „Kauno senamiesčio centrinės dalies urbanistinė raida nuo XVI a. pradžios iki XIX a. vidurio“, in: *Lietuvos TSR architektūros klausimai*, 1979, t. 6, sąs. 1, p. 33–38.

³⁸ Johannes Wischeropp, *Die heilige Stadt unserer Vater: Die Evang.-Luther. Trinitatiskirche zu Kaunas, 1683–1933*, Kaunas: Verlag der Deutschen Buchhandlung, 1933, p. 10; idem, *Aus 352 Jahren evangelischer Kirchenratsarbeit in der deutschen Gemeinde zu Kaunas: Nach Protokollen*, Kaunas: Selbstverlag des Verfassers, 1939, p. 29; Theodor Wotschke, „Vergerios zweite Reise durch Preussen und Litauen: Ein Beitrag zur Reformationgeschichte des Ostens“, in: *Altpreussische Monatsschrift*, Bd. 48, Königsberg: F. Beyer's, 1911, p. 249.

lietuvių ir vokiečių bendruomenių nesutarimai³⁹. Didesnių sumaiščių mieste religiniai nesutarimai nekėlė, o 1655 m. Jonas Kazimiero sprendimu Kauno liuteronams buvo užtikrintos miestiečių teisės ir dalyvavimas miesto savivaldos institucijose⁴⁰. Liuteronų bendruomenės egzistavimas buvo tarsi vokietybės išsaugojimo Kaune garantija.

Kartu pabrėžtina, kad katalikų bendruomenė Kaune buvo žymiai skaitlingesnė. Tiesa, XVI a. antrojoje pusėje katalikybė Kaune buvo patyrusi nuosmukį. Bet įgyvendinant Tridento suvažiavimo nutarimus XVI a. pabaigoje–XVII a. pirmojoje pusėje Katalikų Bažnyčia vėl tapo svarbiausia konfesine jėga Kaune. Buvo atgaivintos dar Viduramžiais atsiradusios bažnytinės brolijos: 1579 m. – Literatų brolija prie parapiškos bažnyčios, 1580 m. – šv. Onos brolija prie bernardinų bažnyčios. Vėliau atsirado naujų: 1617 m. – Angelo Sargo brolija prie bernardinų bažnyčios⁴¹, 1615 m. prie pranciškonų bažnyčios veikė Viešpaties kančios ir šv. Pranciškaus raiščio brolijos⁴². Buvo tęsiama parapiškos bažnyčios statyba, Kauno miestiečiai ir aplinkiniai bajorai dosniai rėmė jos statybą⁴³. Po gaisrų buvo atstatoma bernardinų Šv. Jurgio bažnyčia⁴⁴; mieste kūrėsi bernardinų ir benediktinių vienuolijos⁴⁵.

³⁹ 1579 04 13 Stepono Batoro komisarų spęsti Kauno miestiečių ginčus skyrimo raštas; 1579 05 15 Stepono Batoro komisarų sprendimas, saugomi: Biblioteka Uniwersytetu Jagiellońskiego, Dz. Rękopisów – 6322, lap. 221–225v.

⁴⁰ Zigmantas Kiaupa, „Kovos tarp liuteronų ir katalikų Kaune iki XVII a. vidurio“, in: *Religinės kovos ir erezijos Lietuvoje*, p. 13–26.

⁴¹ Rasa Varsackytė, „Działalność kulturalna gminy mieszczańskiej Kowna i Kościołów: katolickiego i luterańskiego w epoce potrydenckiej (od końca XVI do końca XVII wieku)“, in: *Środowiska kulturotwórcze i kontakty kulturalne Wielkiego Księstwa Litewskiego od XV do XIX wieku*, p. 109–110.

⁴² Adam Mączka, „Najstarsze klasztory franciszkańskie na Litwie (XV w.) w świetle wizytacji prowincjałów: Jana Donati Caputo (1596–1598) oraz Adama Goskiego (1612–1615), in: *Pirmieji pranciškonų žingsniai Lietuvoje XIII–XVII a.*, p. 82–103.

⁴³ Vaida Kamuntavičienė, „Istorija“, in: Laima Šinkūnaitė [et al.], *Kauno Šv. Apaštalo Petro ir Pauliaus arkikatedra bazilika*, p. 14–15.

⁴⁴ Laima Šinkūnaitė, „Kauno Šv. Jurgio Kankinio Bernardinų bažnyčia: interjero įrangos kaita ir raida“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis*, p. 53–77.

⁴⁵ Rasa Varsackytė, *Kauno miestas ir bažnyčios kultūrų sąveika XVI a. pabaigoje–XVIII a. pabaigoje*, p. 64–65.

Visuose šiuose su Katalikų Bažnyčios reforma susijusiuose veiksmuose aktyviai dalyvavo Kauno miestiečiai; tai buvo jų dvasinio gyvenimo dalis. Kauniečiai, visų pirma katalikiškoji jų dalis, fundacijomis ir donacijomis rėmė parapiinę bažnyčią ir vienuolynus, asmeniškai įsitraukė į miestietišκών bažnytinių bendrijų – brolių – veiklą.

IŠVADOS

Apibendrinant pasakytina, kad Alberto Kojalavičiaus bei jo brolių vaikystė ir jaunystė prabėgo ūkiškai veiklių ir visuomeniškai aktyvių Kauno miestiečių aplinkoje. Šeimoje veiklumą ir visuomeniškumą rodė tėvas Jonas Kojalavičius ir globėjas dėdė Laurynas Kojalavičius; tikriausiai gyvas buvo senelio Alberto Beinarto, miestiečių bendruomenės lyderio ir dievobaimingo parapijiečio, atminimas. Visi jie gerai įsiliejo į Kauno miestiečių bendruomenės vaizdą, vėlgi ūkiškai veiklios, visuomeniškai aktyvios bendruomenės su sąlyginai stipriu kūrybiniu kultūrinio gyvenimo pajėgumu. Miestiečių kultūrinis pajėgumas skleidėsi jiems glaudžiai sąveikaujant su bažnyčios kultūros reiškiniais.

Tai pabrėžtina, žinant A. Kojalavičiaus ir jo jaunesniųjų brolių gyvenimo kelią jėzuitų gretose. Kaune jie galėjo gauti tam tikrą paskatą eiti šiuo keliu ir šeimoje, ir bažnyčioje (Kauno klebonu 1614–1641 m. buvo iškilus dvasininkas Baltramiejus Cešinskis), ir iš Kauną lankusių jėzuitų, tarp kurių, kaip minėta, buvo ir iš Kauno kilusių asmenų.

Kitas klausimas, ar paliko jaunystės metų aplinka kokių nors pėdsakų vėlesnėje brolių veikloje ir kūryboje. Norint atsakyti į šį klausimą, reikėtų kryptingai tą veiklą ir kūrybą iširti.

Gauta: 2009-08-17
Priimta: 2009-09-11

Zigmantas Kiaupa

KAUNAS AT THE BEGINNING OF 17TH CENTURY
AS THE CITY OF THE YOUNG YEARS
OF ALBERTAS KOJALAVIČIUS
AND HIS BROTHERS

Summary

The article throws light onto hitherto little known facts of the life of the Kojalavičius family. The brothers Albertas, Kazimieras ir Petras Kojalavičius were born in Kaunas in the family of the Kaunas merchant Jonas Kojalavičius. Their maternal grandfather was the Kaunas city administrator Albertas Beinartas. Bearing in mind that all three brothers left the city dweller class and chose Church in a young age, it is important to know what impressions they could have taken with them from their native Kaunas, what they could have seen there, in other words, what Kaunas of the beginning of the 17th century was like.

At those time Kaunas already was the second largest city in Lithuania and an important centre of commerce. The life in this most burgerish Lithuanian city was dictated by a rhythm of merchants' activities. Its another feature was an intensive church life; in the 17th century Kaunas had a parish church, two Catholic monasteries and three more churches. In addition, two women's monasteries were founded during the first three decades of the 17th century. Kaunas Lutheran community, in its own turn, tried to compete with the Catholics. Having left Kaunas at a very young age, the brother Kojalavičius, apparently, had not adopted the city dweller mentality, since the latter is perceptible neither in their activities nor in their creative work. Moreover, they adopted the aristocratic surname Vijūkas, which also revealing as to their class, social and religious values and attitudes.